

Středoškolská technika 2023

Setkání a prezentace prací středoškolských studentů na ČVUT

Vliv projektu Nové hedvábné stezky na ekonomické strategie Střední Asie

David Vávra

Gymnázium, Pardubice, Mozartova 449

Cílem této práce je analyzovat vliv projektu Nové hedvábné stezky na ekonomické strategie Střední Asie. Jako zástupci tohoto regionu byly vybrány tři státy, tedy Kazachstán, Uzbekistán a Turkmenistán. Práce bude zkoumat, jak se tato oblast změnila po zahájení projektu a jaké jsou jeho benefity pro středoasijské státy. Práce bude také zkoumat, jak se středoasijské země snaží využít nových obchodních příležitostí a jakým způsobem využívají nové investice a infrastrukturu k rozvoji jejich ekonomiky. Konečným cílem je analyzovat a poskytnout lepší přehled o tom, jak se projekt Nové hedvábné stezky promítá do ekonomických strategií středoasijských zemí a tím i demonstrovat, že celý projekt není pouze nástrojem čínským, ale i nástrojem jednotlivých států k prosazování jejich zájmů.

Anotace

Cílem této práce je analyzovat vliv projektu Nové hedvábné stezky na ekonomické strategie Střední Asie. Jako zástupci tohoto regionu byly vybrány tři státy, tedy Kazachstán, Uzbekistán a Turkmenistán. Práce bude zkoumat, jak se tato oblast změnila po zahájení projektu a jaké jsou jeho benefity pro středoasijské státy. Práce bude také zkoumat, jak se středoasijské země snaží využít nových obchodních příležitostí a jakým způsobem využívají nové investice a infrastrukturu k rozvoji jejich ekonomiky. Konečným cílem je analyzovat a poskytnout lepší přehled o tom, jak se projekt Nové hedvábné stezky promítá do ekonomických strategií středoasijských zemí a tím i demonstrovat, že celý projekt není pouze nástrojem čínským, ale i nástrojem jednotlivých států k prosazování jejich zájmů.

Klíčová slova

Nová hedvábná stezka; Čína; Uzbekistán; Turkmenistán; Kazachstán

Annotation

The aim of this work is to analyze the impact of the New Silk Road project on the economic strategies of Central Asia. Three states were chosen as representatives of this region, i.e. Kazakhstan, Uzbekistan and Turkmenistan. The work will examine how this area has changed after the start of the project and what are its benefits for the Central Asian states. The work will also examine how Central Asian countries are trying to take advantage of new business opportunities and how they are using new investment and infrastructure to develop their economies. The ultimate goal is to analyze and provide a better overview of how the New Silk Road project is reflected in the economic strategies of Central Asian countries and thereby demonstrate that the entire project is not only a Chinese tool, but also a tool for individual states to promote their interests.

Keywords

New Silk Road; China; Uzbekistan; Turkmenistan; Kazakhstan

Obsah

1	Úvod	4
1.1	Metodika	4
2	BRI a Střední Asie	6
3	Kazachstán	9
3.1	Ekonomicko-diplomatická strategie Kazachstánu	9
3.2	BRI jako prostředek transformace ekonomiky	12
3.3	Kazachstán jako mezinárodní transportní uzel	16
4	Turkmenistán	18
4.1	Historie Turkmenistánu a ekonomická strategie	19
4.2	BRI jako prostředek ukončení recese	21
4.3	Plyn a Evropa	22
5	Uzbekistán	26
5.1	Historie ekonomického prostředí Uzbekistánu	26
5.2	Inovace, digitalizace, high-tech a vzdělanostní ekonomika	28
5.3	Volný trh a spolupráce s Kazachstánem	30
6	Závěr	33
7	Seznam obrázků	35
8	Reference	35

1 ÚVOD

V posledních letech se čínská iniciativa Nové hedvábné stezky, též známá jako Iniciativa Pásu a stezky (BRI), stala jednou z nejdiskutovanějších projektů v oblasti mezinárodního obchodu, spolupráce a investic. Od jejího představení prezidentem Čínské lidové republiky Si Ťin-pchingem na Nazarabajevojě Univerzitě v roce 2013, uběhlo 9 let a my již můžeme zkoumat podrobněji dopadu celé iniciativy na regionální ekonomiky.

Jedním z regionů, kde má iniciativa BRI klíčový dopad na ekonomické prostředí, je Střední Asie. Tato postsovětská oblast vkládá do projektu BRI velké naděje, jelikož benefity z toho plynoucí jsou zásadní pro budoucnost zdejších států.

Mnohdy je však BRI vnímaná jako čistě čínský projekt sloužící pouze čínským zájmům. Tato práce si proto klade za svůj cíl prozkoumat dopad projektu BRI na ekonomické strategie Střední Asie. Pokusíme se tak dokázat, že BRI slouží mnohdy jako prostředek jednotlivých států k dosažení svých vlastních ekonomických i politických cílů.

Jelikož každý z těchto států si zvolil jinou ekonomickou strategii, kterou se řídí, je těžké zobecnit vliv BRI na tyto strategie a je proto nutné se podívat na tyto státy jednotlivě.

Aby byl tento vliv jasně dokázán, byly jako cíl analýzy vybrány tři státy, Kazachstán, Turkmenistán a Uzbekistán. Jedná se o největší a z hlediska ekonomiky o nejdůležitější státy v regionu a taktéž o státy, které mají diametrálně odlišné hospodářské systémy. Tento vliv bude práce dokazovat na zásadních projektech a plánech, které si jednotlivé vlády vytyčily, a které jsou zásadní pro ekonomické strategie daných států.

Ze začátku každé kapitoly bude čtenář seznámen se základními fakty o daných státech, aby pochopil důležitý kontext. Následně bude práce rozebírat jednotlivé zásadní projekty, na kterých lze demonstrovat propojení BRI a ekonomických strategií Střední Asie.

1.1 Metodika

K provedení této práce se použila kombinace kvantitativních a kvalitativních metod. Kvantitativní metody se týkají dat o makroekonomických ukazatelích, jako jsou HDP, export, import, investice atd. Kvalitativní metodika se zaměřuje na primární a sekundární zdroje, jako jsou projevy a rozhovory s představiteli vlád Kazachstánu, Uzbekistánu

a Turkmenistánu a odborníky na oblast BRI prostřednictvím článků v odborných časopisech a knihách, jakožto i na odbornou literaturu zaměřenou na konkrétní ekonomické prostředí v daných zemích. Jako objekty zkoumání byly vybrány tři státy: Kazachstán, Turkmenistán, Uzbekistán, tedy státy, které jsou v mnohých ohledech diametrálně odlišné, aby byl vliv BRI na strategie těchto států jasně dokazatelný.

2 BRI A STŘEDNÍ ASIE

Když v roce 1991 došlo k rozpadu Sovětského svazu, stály nové republiky před zásadními otázkami o jejich směřování. Zatímco nově vzniklé státy na území Evropy stály před volbou prozápadního, nebo proruského směřování, státy ve Střední Asii tento výběr neměly. Kvůli své geografické a geopolitické poloze byl region dlouhodobě spojen s Ruskou federací, která ovlivňovala místní politiku po dlouhou dobu.

Nicméně dlouhodobý vzestup Číny, započatý v 80. letech minulého století, tuto situaci začal měnit. Střední Asie začal v 90. letech navazovat silnou spolupráci s Čínskou lidovou republikou, a to hlavně na poli ekonomické a obchodní spolupráce. Tato kooperace postupem času nabírala na intenzivnosti až do zahájení projektu Nové hedvábné stezky.

Vznik projektu Nové hedvábné stezky (BRI) můžeme datovat do roku 2013. Tehdy čínský prezident Si Ťin-pching vystoupil, při své návštěvě Kazachstánu, 7. září na Nazarbajevově Univerzitě v Astaně a poprvé představil plán na vznik takto ambiciózního projektu. V Astaně byl představen pouze plán na pozemní transitzní trasy, ale již o měsíc později Si Ťin-pching představil na návštěvě Indonésie i plán na trasy námořní.

BRI, která si dala za úkol vytvořit přímé obchodní cesty spojující Čínu s Evropou a Indo-Pacifikem, již od počátku získal pozornost států Střední Asie. Nebylo to nic udivujícího, jelikož Střední Asie měla být klíčovou součástí tohoto projektu.

BRI hlavně pro tyto země znamenala příliv investičního kapitálu, který je pro ně velmi důležitý. Je v tomto ohledu nutné zmínit, že státy v regionu potřebují finanční zdroje na ekonomický rozvoj, jelikož jejich ekonomiky, krom Kazachstánu, nejsou schopny generovat dostatek domácích finančních zdrojů pro rozvoj a nutně potřebují rozsáhlé investice, aby vybudovaly životaschopné ekonomiky. (Talig, 2021)

V rámci BRI a Střední Asie je též nutné zmínit Střední koridor. Jedná se o transportní trasu spojující Čínu s Evropou přes Střední Asii, Kaspické moře, jižní Kavkaz a Turecko. (viz. Obrázek 1)

Obrázek 1 Mapa Středního koridoru BRI, Zdroj: Caucasus watch (2022)

Střední Koridor však nevznikl z ničeho. Čína a státy, které jsou členy BRI, postupně integroval různé regionální projekty a iniciativy, které spojil s novými čínskými.

Asi nejvýznamnějším pro Střední koridor se v tomto ohledu stal mezinárodní dopravní program Transportní koridor Evropa – Kavkaz – Asie (TRACECA). Ten vznikl již v roce 1993 za účelem usnadnění transitsí dopravy a obchodu mezi asijskými zeměmi a Evropou. Po vzniku projektu BRI začal program TRACECA úzce spolupracovat s BRI až se některé jeho projekty nakonec plně do Středního koridoru integrovaly. (CPC, 2022)

Ačkoliv Střední Koridor měl své velké ekonomické potenciály již od svého vzniku, nebyly transitsí trasy Čínskou lidovou republikou příliš využívány. To bylo způsobeno z několika důvodů. Jako hlavní si uvedme nerozvinutou infrastrukturní síť v regionu a rychlejší transport skrze námořní trasy a Severní Koridor s napojením na Transsibiřskou magistrálu, která zboží do Evropy mohla dopravit mnohem rychleji. (Ministry of foreign affairs of republic of Turkey, 2019)

Zvrat, ale nastal po ruské invazi na Ukrajinu v roce 2022. To zapříčinilo, že se role Středního Koridoru a Střední Asie v projektu zvýšila. Čína byla nucena část exportu odklonit ze Severního koridoru, který vede přes Ruskou federaci. Stalo se tak z nutnosti, jelikož velká část evropských států přestala Severnímu koridoru důvěřovat. A i když je Severní koridor stále nejpoužívanější transportní pozemní trasou BRI, počítá se s jeho postupným omezováním.

Této situace samozřejmě státy Střední Asie využívají a masivně lákají zahraniční investory za účel modernizace a rozšíření infrastrukturních sítí. Taktéž Čína zahájil za tímto účelem společné projekty, které budoucnost Centrální Asie v rámci BRI ještě posílí.

3 KAZACHSTÁN

Kazachstán je asi nejdůležitější zemí Střední Asie pro celý projekt BRI. Jeho důležitost tkví hlavně ve strategické poloze země, která umožňuje spojení Číny s Evropou buď napojením na ruské železnice na severu, nebo skrze transitní trasy přes Kaspické moře.

Kazachstán je také země, která má nejambicióznější plány v celém regionu, týkající se celé transformace politického a ekonomického systému, k čemuž BRI výrazně napomáhá.

3.1 Ekonomicko-diplomatická strategie Kazachstánu

Kazachstán jakožto bývalá země Sovětského svazu se musela při svém vzniku potýkat se zásadními problémy, týkajícími se budoucího směřování a systému země. Jelikož, stejně jako ostatní státy bývalého socialistického bloku, zažil Kazachstán selhání centrálně plánované ekonomiky na vlastní kůži, bylo jasné, že nebude opakovat stejné chyby, a naopak se vydá směrem k tržnímu hospodářství.

Tomu nasvědčovala i skutečnost, že v roce 1989 se stal předsedou zdejší komunistické strany Nursultan Nazarbajev. Nazarbajev byl otevřen prodemokratickým reformám Michaila Gorbačova a byl dokonce i jedním z Gorbačovových kandidátů na post premiéra Sovětského svazu. (Aquli, 2011) Nicméně Sovětský svaz směřoval bezodkladně ke svému rozpadu a Nazarbajev, jakožto nejmocnější muž Kazachstánu, stanul v čele nové samostatné země.

Po nabytí nezávislosti Kazachstánu 16. prosince 1991 stála země před zásadními existencionálními problémy. Nejdůležitější bylo, aby Kazachstán, jakožto multietnický stát, našel nějakou společenskou sféru, kterou by mohl sjednotit takto různorodé obyvatelstvo. V opačném případě by státu hrozil rozpad, na což upozorňovaly i západní analýzy, které předurčovaly Kazachstánu maximálně 10 let existence. Nazarbajev proto zvolil ekonomickou prosperitu, jakožto esenci, která se měla stát základní sjednocující hodnotou pro kazašské občany. Proto sám sebe často nazýval jako „ekonomický prezident.“ (Aitken, 2009, str. 185)

Jako svou inspiraci pro hospodářskou politiku si Nazarbajev vybral singapurský model Li Kuang-jaa. (Nazarbajev, 2007, str. 15) Singapur, který v roce 1965 vyhlásil nezávislost na Malajsi, patřil při svém vzniku mezi chudé státy a potýkal se stejně jako Kazachstán s problémem multietnického obyvatelstva. Avšak díky pragmatické politice spojené se silným zaměřením na ekonomiku se však Singapur během 70. a 80. let minulého století dostal mezi nejbohatší státy světa.

Li Kuang-jao navštívil, na prosbu Nazarbajeva, Alma-Atu v září 1991, tedy čtyři měsíce před vyhlášením nezávislosti, aby kazašskému vedení poradil, jak provést ekonomickou transformaci z centrálně plánovaného na tržní hospodářství. Tato spolupráce mezi Nazarajevem a Li Kuang-jaem pokračovala i dále a kazašská vláda se často jezdila do Singapuru inspirovat a získávat rady. (Oropeza, nedatováno)

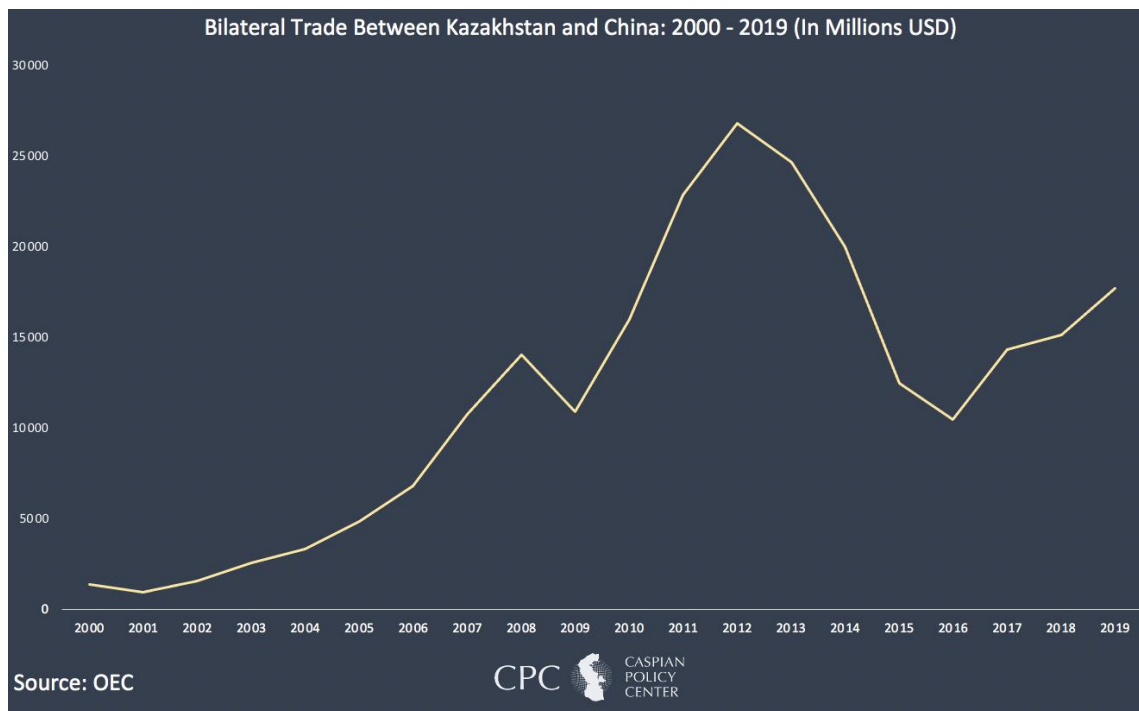
Pro Singapur za vlády Li Kuang-jaa bylo typickým znakem, že zahraniční politika byla zaměřena jak na spolupráci se Spojenými státy, tak s Čínskou lidovou republikou. Podobným způsobem nastavil svou zahraniční politiku i Nazarbajevův režim. Kazašská zahraniční politika se snažila balancovat mezi Evropskou Unií, Čínou, USA a Ruskem. (Zhussupova, 2021) Vzhledem ke geopolitickému a historickému kontextu byl však Kazachstán stále politicky a ekonomicky spoután s Ruskou federací. Nazarbajevova zahraniční politika se snažila mít s Ruskem co nejlepší vztahy, aby se vyhnula otázkám územních sporů, či problému ruskojazyčného obyvatelstva. Proto Nazarbajev vypadal často ve vztahu k ruským protějškům servilně a přistupoval často na různá usnesení, která pro Kazachstán výhodné nebyla. (Lillis, 2014)

Zvláštní důraz kladl Nazarbajev také na ekonomickou spolupráci a dobré vztahy s Čínou. K vybudování pevných vztahů mezi Kazachstánem a Čínou pomohlo i Nazarbajevovo osobní přátelství s generálním tajemníkem ÚV KSČ Ťiang Ce-Minem.

Přátelské vztahy a ekonomická spolupráce pokračovalo i za Ťiang Ce-minova nástupce Chu Ťin-tchaa. Za jeho vlády od roku 2002 do roku 2012 došlo k prohloubení ekonomické spolupráce a rapidnímu růstu obchodu mezi zeměmi. (viz obrázek 2)

Toto rozvíjení ekonomické spolupráce bylo taktéž způsobeno čínskou doktrínou periferní politiky, na kterou kladlo vedení Čínské lidové republiky důraz hlavně po ekonomické krizi v letech 2008-2009. Čína si tehdy uvědomila, že pokud se chce stát ekonomickou velmocí, tak bude muset vytvořit i stabilní ekonomický prostor v blízkosti její hranic, za účelem vytvoření nových silných trhů, na které by se v případě globální ekonomické

krize mohla obrátit, a tak zmírnit negativní důsledky krize na čínskou ekonomiku. (Dessein & Bossuyt, 2021, str. 17)

Obrázek 2 Rozvoj obchodu mezi Kazachstánem a Čínou, Zdroj: Caspian Policy Center (2022)

I s nástupem Si Ťin-pchinga v roce 2012 trend sblížení Kazachstánu s Čínou pokračoval. V roce 2013 navštívil Si Ťin-pching Astanu a 7. září při svém projevu na Nazarbajevově univerzitě poprvé zmínil plán na vytvoření "ekonomického pásu podél Hedvábné stezky," který posune „prospěšnou spolupráci mezi Čínou a euroasijskými zeměmi na novou úroveň.“ (Mistry of Foreign Affairs of People’s Republic of China, 2013)

Kazachstán vycítil v BRI velký potenciál. To, že země bude hrát v projektu klíčovou roli bylo značné již od počátku. Nejenže si Si Ťin-pching vybral pro oznámení svého velkého ambiciózního plánu právě hlavní město Kazachstánu, ale ještě podle původních čínských plánů měly vést přes území Kazachstánu dva z šesti pozemních transportních koridorů. (Silk Road Briefing, 2021)

20. března 2019 nastala změna ve vedení Kazachstánu. Nazarbajeva vystřídal v křesle prezidenta jeho dlouhodobý poradce a spolupracovník Kasym-Žomart Tokajev. Tokajev, který je vystudovaným sinologem a za dob Světského svazu pracoval na sovětském velvyslanectví v Peking a Singapur, začal kazašskou politiku postupně měnit.

Zpočátku své vlády však Tokajev pokračoval v Nazarbajevově odkazu. Zvrat nastal při masivních protestech proti zdražování pohonných hmot v lednu 2022, kdy Tokajev využil situace k upevnění své moci a postupně odstranil Nazarbajeva a jeho politické spojence z mocenských struktur. (Hosaka, 2022)

V únoru 2022, kdy Ruská federace vojensky porušila suverenitu Ukrajiny, Kazachstán stál před novými zásadními problémy. Jednak byl ohrožen celý projekt BRI, na který kazašská ekonomika tolik spoléhala. Za druhé, ruská agrese na Ukrajině znejistila Kazachstán v oblasti bezpečnosti, protože v severním Kazachstánu, kde tvoří velkou část populace ruskojazyčné obyvatelstvo, by se mohlo stát totéž, co na východě Ukrajiny.

Z těchto důvodů došlo k ještě většímu sblížení Kazachstánu a Číny, než jsme mohli vidět dříve, a naopak k postupnému odvratu od Ruské federace.

Vztahy mezi Čínou a Kazachstánem se díky projektu BRI staly v současné době klíčovými k zajištění stabilního a bezpečného transportního systému zboží z Číny do Evropské Unie. Vzhledem k tomu, že musel být omezen Severní koridor, který vedl přes Ruskou federaci, jelikož se stal nedůvěryhodným, stal se jeho alternativou Střední Koridor.

O tom, že si kazašské vedení dobře uvědomuje svou novou roli v obchodě mezi Evropskou Unií a Čínskou lidovou republikou, svědčí i to, že prezident Tokajev začal s postupným uvolňováním směrem k liberalizaci kazašské společnosti. (Coblentz, 2022) Tento krok můžeme vnímat jako snahu Kazachstánu zalíbit se evropskému společenství, a tak otevřít své trhy pro Evropskou Unii.

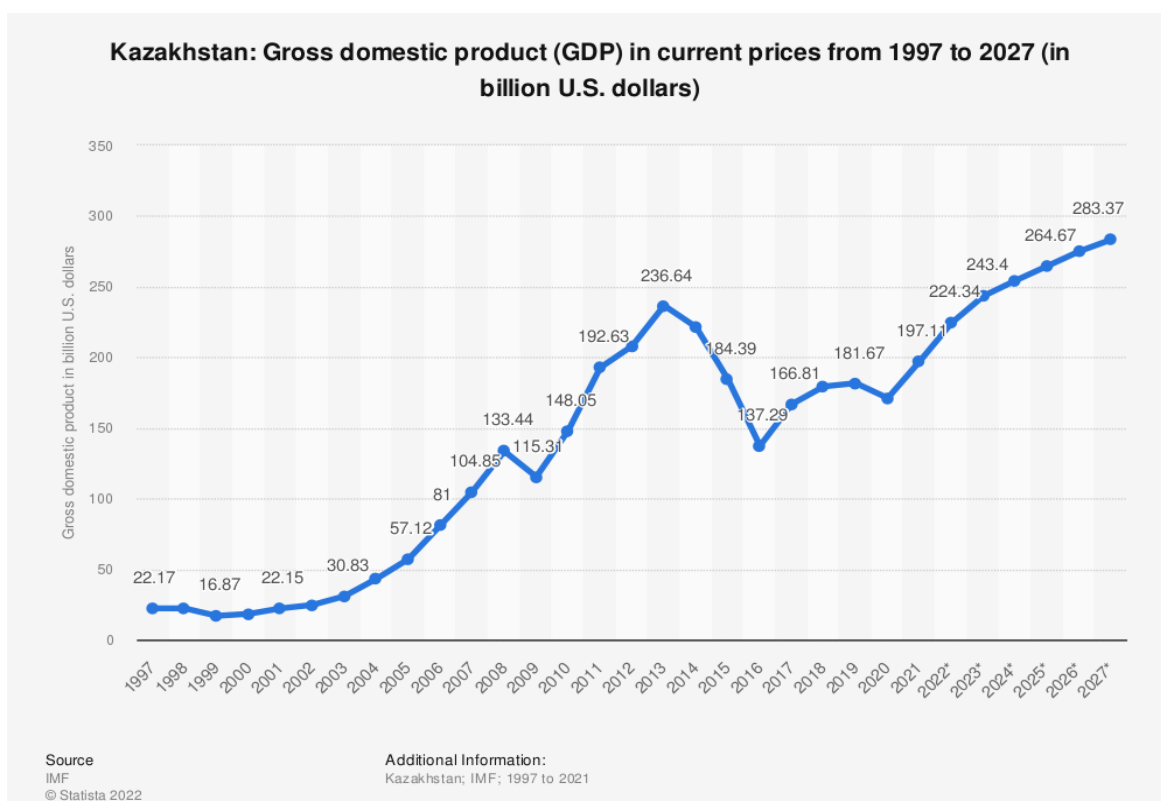
3.2 BRI jako prostředek transformace ekonomiky

Projekt Nové hedvábné stezky má potencionál být jedním z hlavních prostředků, jak může Kazachstán naplnit svůj plán vytvoření stabilního ekonomického prostředí.

Země však nemůže v tomto případě stavět na dosavadních úspěších a současném rozložení ekonomiky, která je závislá na primárním sektoru. Pokud se chce Kazachstán dostat mezi nejvyspělejší ekonomiky světa, jak kazašské elity prohlašují, bude muset svou ekonomiku přeorientovat na nová ekonomická odvětví.

Nejdůležitějším faktorem této transformace je zbavit se závislosti na primární sektor. V současné době se může zdát, že ekonomika Kazachstánu nijak kvůli této závislosti netrpí, ba naopak podíváme-li se na ekonomiku Kazachstánu pomocí ukazatele HDP můžeme zde mluvit o značném ekonomickém úspěchu. HDP na obyvatele Kazachstánu je 2. největší ze všech postsovětských států, které nejsou členy EU, a v roce 2023 nejspíš předežene v tomto ohledu i ruskou ekonomiku. Co se týče růstu, tak růst HDP v průměru od roku 2010 do roku 2021 činil 3,85 % za rok. (World Bank, 2021)

Nicméně opak je pravou. Kazachstán jakožto exportní ekonomika je závislá na vývozu nerostných surovin, a to hlavně uhlovodíků. Tuto závislost můžeme demonstrovat například u exportu Kazachstánu do EU, který tvoří 41 % celkového kazašského exportu, a je tvořen právě z 93 % nerostnými surovinami. (European Commission, 2020) Plná závislost na exportu nerostných surovin způsobuje to, že je kazašská ekonomika náchylná na otřesy na trhu s ropou a zemním plynem. Tato náchylnost způsobila velký propad kazašské ekonomiky mezi lety 2014-2016 (viz obrázek 3), kdy došlo k poklesu ceny ropy o 70 %, (Baffes, Stocker & Vorisek, 2018) a Kazachstán se dodnes z toho propadu nevzpamatoval.

Obrázek 3 Vývoj HDP Kazachstánu od roku 1997 do roku 2027, Zdroj: Statista (2022)

Navíc poptávka po uhlovodících ve vyspělých státech pomalu upadá. Kazachstán sice má možnost svůj zemní plyn nabídnout na jiných trzích, ale jedná se pouze o dočasné řešení. Země se proto musí zaměřit na jiná ekonomická odvětví.

Nicméně, když pomineme export zemního plynu, tak ve všech ostatních ekonomických odvětvích je kazašská ekonomika nekonkurenceschopná na volném trhu. Tato nekonkurenceschopnost je způsobena nedostatkem moderních technologií, které by byly aplikovány ve výrobním nebo exportním procesu. (Sultan, 2019) S tím je svázán i problém kazašské nerozvinuté infrastrukturní sítě, jelikož za dob Ruského impéria i Sovětského svazu nebyla země v tomto ohledu rozvíjena.

Tyto aspekty ještě spojeny s nízkými inovacemi a všudypřítomnou korupcí jsou důvodem, proč má kazašská ekonomika omezený exportní potenciál. (Deloitte CIS Research Centre, 2019) Zde vznikají velká očekávání Kazachstánu od projektu BRI.

Čínská lidová republika v rámci BRI pomáhá modernizovat některé ekonomické sektory, a to hlavně infrastrukturní síť, která dopomáhá exportu čínského zboží na evropské trhy. (Silk Road Briefing, 2023) Když tedy do Kazachstánu proudí investice zaměřené na modernizaci průmyslu a infrastruktury, může vláda plně zaměřit své prostředky na nová ekonomická odvětví, které pomohou zemi k tak nutné transformaci. Nejvýznamnějším odvětvím se stala high-tech. (Kozlov, 2021)

High-tech průmysl je pro Kazachstán nejvýhodnějším východiskem, jelikož k tomuto typu průmyslu, nejsou nutné žádné specifické fyzické statky. Na druhou stranu jsou s tím spojené jiné faktory, jako je nutnost zvýšení kvality a modernizace vzdělávacího systému. V tomto ohledu se Kazachstán výrazně inspiruje Finskem. Nutnost implementace „finského modelu“ zmínil Nazarbajev již v roce 2008, kdy při svém projevu nastínil ideu Kazachstánu nezávislého na zemním plynu. Ihned poté začal Nazarbajev rozšiřovat program zahraničních stipendií Bolashak, začal otevírat nové univerzity a technologická centra po celé zemi. (Aitken, 2009, s. 212) V této politice pokračuje i prezident Tokajev.

To, že Kazachstán vidí v high-tech průmyslu světlou budoucnost a má v tomto ohledu velké plány vyplývá i z projevu prezidenta Tokajeva 28. září 2022 na konferenci DIGITAL BRIDGE FORUM v Astaně, kde pronesl: „Podle odborníků vygeneruje zavedení digitálních technologií do roku 2025 40 bilionů dolarů. Kazachstán proto hodlá transformovat ekonomiku a průmysl, přeorientovat je na digitální technologie a Průmysl 4.0“ (THE ASTANA TIMES – Staff report, 2022)

Ke kazašské transformaci dopomáhá hlavně technologická spolupráce s Čínskou lidovou republikou. Pro Kazachstán má tato spolupráce výhodu v podobě přístupu k levnému čínskému softwaru a hardwaru. (Sukhankin, 2021) Tato spolupráce může být naprosto symbiotická. Jestliže se podaří Kazachstánu transformovat ekonomiku na zaměření na high-tech průmysl, bude země pro Čínu levným dovozcem inovativních technologií a tímto se Čína může pomalu začít vymaňovat z technologické závislosti na importu technologií ze západních států a více diversifikovat import tohoto artiklu.

Podíváme-li se celkově na některé sektory s přímým i nepřímým vlivem na rozvoj inovací v zemi v porovnání mezi rokem 2018 (poslední rok Nazarbajevovy vlády) a 2022, můžeme zde mluvit o postupném posunu směrem k vytvoření příznivého prostředí pro rozvoj inovací.

Co se týče například oboru digitalizace státní správy se v celkovém žebříčku eGovernment OSN se pohybuje na 28. místě, což je posun o 11 míst od roku 2018, kdy Kazachstán skončil na 39. místě. (Haidar, 2022) Podle Tokajeva je digitalizace důležitá hlavně k transformaci ekonomiky a také k boji proti korupci. (Kazinform, 2021)

Korupce je jeden z hlavních důvodů, proč inovace v zemi nejdou takovým tempem, které bylo původně předpokládáno. I Nazarbajevův vzor Lee Kung-jao zdůrazňoval boj proti korupci jako klíčový faktor k zajištění prosperující a rostoucí ekonomiky. (Guriev & Treisman, 2022) Kazachstán se podle statistik Transparency International v oblasti korupce umísťuje na 102. místě. Je to značný posun od roku 2018, kdy Kazachstán obsadil 124. příčku. (Transparency International, 2021) Nicméně je to stále neuspokojivý výsledek.

Dalším problémem Kazachstánu je v ohledu transformace ekonomiky nedostatek odborníků v oboru IT a jiných high-tech oborů. Proto se musel Kazachstán začít více věnovat modernizaci školského systému a otevřít svou zemi novým „mozkům“ ze zahraničí. S tím souvisí i plán prezidenta Tokajeva otevřít pět nových vysokých škol pro zahraniční studenty do roku 2025. (Nuržakyp, 2022)

3.3 Kazachstán jako mezinárodní transportní uzel

Jak bylo uvedeno v úvodu problematiky Kazachstánu, hlavním vzorem v ekonomické politice země je Singapur. Singapurský ekonomický model, který vedl k proměně malého chudého městského státu na světové obchodní centrum, byl inspirací pro prezidenta Nazarbajeva tak, že sám přišel s ideou, jak stejně přeměnit i svojí zemi. Stěžejním bodem tohoto plánu bylo ekonomické propojení mezi Asií a Evropou pomocí obchodních cest, jež měly vést právě přes Kazachstán. (Dessein & Bossuyt, 2021, str. 283)

Ačkoliv tato Nazarbajevova idea byla podlouhlou dobu jen pouhopouhým sněním, zvrát nastal v roce 2013, Si Ťin-pching představil v Astaně svůj plán o vytvoření projektu BRI.

Kazachstánem mělo původně proudit 2 z 6 pozemních obchodních transportních tras BRI. Nicméně po Ruské invazi na Ukrajinu se samotná BRI dostala do existencionálních problémů a Čína byla nucena celý projekt přehodnotit. A v rámci tohoto přehodnocování se na otázku celkové pozice Kazachstánu v iniciativě objevily dvě možnosti.

První, že bude celková pozice Kazachstánu v čínském projektu značně omezena. Čína by se tak hlavně zaměřila na námořní dopravu a pozemní stezky, by postupně ztrácely svůj význam.

Druhá možnost byla, že by Čína naopak značnou část transportu přesměruje ze Severního koridoru, vedoucího přes Ruskou federaci na koridor Střední. Čína by tak sice musela více investovat do infrastrukturní sítě ve Střední Asii, ale exportní trasy by se staly důvěryhodnější a dopomohlo by to ke stabilizaci situace v regionu.

Po prvních dnech zmatku, která invaze na Ukrajinu přinesla, se nakonec druhá možnost stala realitou a Čína tak část svého exportu začala převážet přes Střední koridor, též známý jako Transkaspická mezinárodní dopravní trasa (TITR), jejíž je Kazašská republika klíčovou součástí. (Carafano, 2022)

To vyvolalo značný optimismus u států, které jsou součástí Středního koridoru a samo vedení TITR oznámilo že se do konce roku 2022 objem transportovaného zboží po této trase zvýší šestinásobně. (Khodjajev, 2022)

Kazachstán se rozhodl také situace využít a k zrychlení dopravy přes Kaspické moře nabídl ještě větší využití přístav Kuryk, který byl v nedávné době modernizován. Doprava

přes Kuryk se tak zdvojnásobila a Kazachstán pracuje na výstavbě nového multifunkčního terminálu. (Kudrenok, 2022)

Aby se došlo opravdu k zefektivnění této obchodní trasy přes Kaspické moře, sešel se prezident Tokajev se svým tureckým protějškem Recepem Erdoganem a společně podepsali 15 bilaterálních dohod k posílení strategického partnerství Kazachstánu a Turecka. Tyto dohody z velké části odstranily obchodní bariéry. (Donnellon-May, 2022) To nakonec vedlo k snížení doby převozu z Chorgosu (město na kazašsko-čínské hranici) do Istanbulu ze 60 na 13 dní. (Satubaldina, 2022)

Kazachstán se tak stal ještě důležitější součástí BRI, než se zpočátku očekávalo. Nicméně kazašské železnice nejsou schopné pojmout plný objem čínských dodávek do Evropy. A i když v červnu 2022 začala Čína s výstavbu již třetí železnice spojující Čínu s kazašskými přístavy, nemůže se Kazachstán stát majoritní transitzí zemí v rámci projektu. Alespoň ne v současné situaci a bez mnohem většího přísunu investic. (van Leijen, 2022)

4 TURKMENISTÁN

Po 24. únoru 2022 se pro Čínskou lidovou republiku stala důležitou země, která do projektu vstoupila až v roce 2017 a měla hrát jen minimální roli, ale světové události z ní učinili důležitý článek pro funkčnost celého projektu. Touto zemí je Turkmenistán.

Turkmenistán je ale pro diplomatickou a ekonomickou spolupráci značně problémovou zemí. Ačkoliv v Turkmenistánu panuje poměrně stabilní autoritářský režim, problémem je jeho ekonomická nestabilita. Ta se projevuje i tím, že se země dlouhodobě podotýká s ekonomickou recesí, kterou umocňuje její izolacionistická politika a úplná závislost ekonomiky na exportu zemního plynu.

Ačkoliv dle oficiálních čísel vydávaných Turkmenistánem není země v ekonomických problémech, dle pozorování různých mezinárodních institucí a organizací je realita jiná. (Baker, 2019) Na velkou nevěrohodnost oficiálních čísel vydávaných turkmenským ministerstvem financí dlouhodobě upozorňují ve svých zprávách i britské instituce. (Foreign & Commonwealth Office, Foreign, Commonwealth & Development Office, and Department for International Trade, 2016) Nakonec o přesvědčivosti údajů od turkmenské vlády jsme se mohli přesvědčit během pandemie Covid-19, kdy za celé 2 roky Turkmenistán neohlásil ani jednoho nakaženého. (WHO, 2023)

Pro Turkmenistán je důležitý jakýkoliv ekonomický stimul, který by pomohl zemi se z této ekonomicky nepříznivé situace dostat. Značně omezený zahraniční obchod vedl tamější ekonomiku k úzkému navázání na obchod s Čínou, na kterém je země závislá. Projekt BRI sice Turkmenistán začíná světu opět otevírat, ale není to dostatečné, jelikož o úplnou otevřenost turkmenský režim ani nestojí.

BRI ale také znamená pro Turkmenistán značnou naději. Sázkou na projekt chce země dosáhnout zlepšení ekonomické situace a nastartovat znovu svou ekonomiku. Tyto motivy nejsou nijak speciální a můžeme je ve větší, či menší míře najít u všech středoasijských států, které jsou součástí iniciativy BRI.

4.1 Historie Turkmenistánu a ekonomická strategie

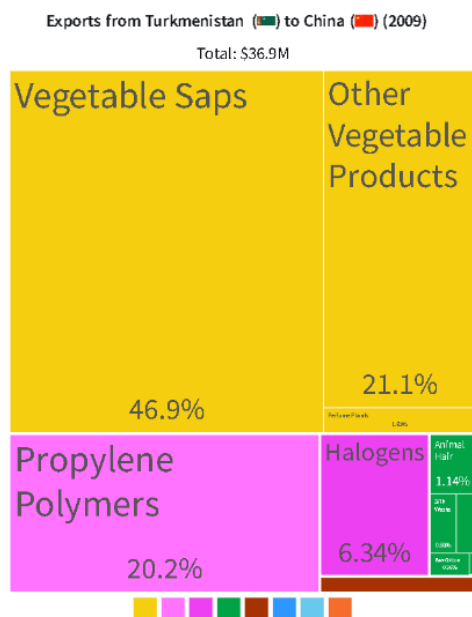
Turkmenistán stejně jako všechny postsovětské republiky vznikl v roce 1991. Prvním prezidentem samostatného Turkmenistánu se stal tajemník tamější komunistické strany Saparmurat Nijazov. Na rozdíl od většiny ostatních postsovětských republik, se Nijazov ani nepokusil liberalizovat styl vlády, ani ekonomiky. Naopak upevnil nad státem svou moc a vytvořil z Turkmenistánu nejvíce autoritářský stát v regionu přezdívaný „Severní Korea Střední Asie.“ (Miller, 2022) Tento represivní styl vlády přetrvává dodnes a Turkmenistán je na spodních příčkách indexu dodržování lidských práv. Například v roce 2022 se umístil Turkmenistán v této kategorii na 153 místě ze 177. (Fund for Peace, 2022)

Nijazov se již brzy na začátku své vlády nechal nazývat přízviskem Turkmenbaši (Otec Turkmenů) a vytvořil svůj kult osobnosti a taktéž oficiální státní ideologii, kterou popsal ve své knize Ruhnama. Ruhnama se pak stala symbolem jeho vlády, téměř každá Nijazovova socha tuto knihu drží ve svých rukách, a dokonce jí nechal Nijazov vystřelit i do vesmíru. (Kalder, 2006) Mimo jiné v Ruhmaně Nijazov přišel s konceptem doktríny permanentní neutrality. Ta zamezila vstupu Turkmenistánu do různých regionálních organizací a vedla k izolacionistické politice. (Seyfettin, 2021) Důsledky lze pozorovat dodnes, Turkmenistán nemá rozvinuté vztahy s většinou států na světě a obchodní vztahy země udržuje taktéž jen s omezeným počtem států.

Politika izolacionismu, vedla k nedostatku inovací v zemi a postupnému zaostávání země snad ve všech možných ekonomických a sociálních odvětvích. K tomu přispěl i Nijazovův plán zbavit Turkmenistán veškerých zahraničních vlivů. Asi jeho největším počinem v této oblasti bylo to, že na začátku tisíciletí zbavil práv a následně i občanství všechny občany, kteří měli jak turkmenské, tak ruské občanství. Vzhledem k tomu, že tito lidé tvořili inteligenci země, začal Turkmenistán trpět nedostatkem odborníků téměř ve všech oblastech. (Stronski, 2017)

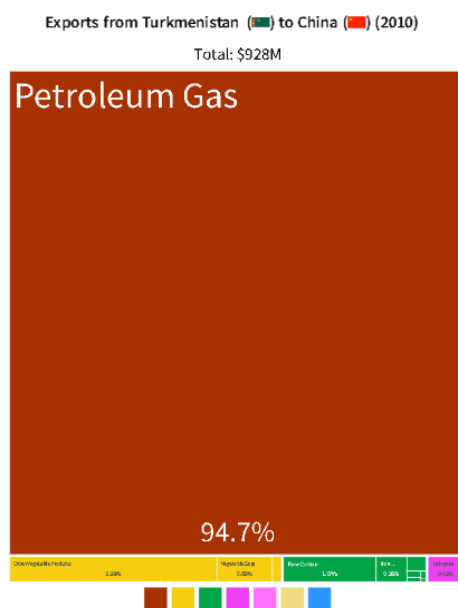
Po smrti Nijazova v roce 2006 nastoupil do prezidentského úřadu jeho viceprezident Gurbanguly Berdymuhamedov. S ním přišly i menší změny, co se týče vládnoucí strategie, nicméně celková politicko-diplomatická strategie zůstala stejná. Výraznější změnou, kterou Berdymuhamedov přinesl byla větší ekonomická kooperace s Čínou a vstup Turkmenistánu do BRI v roce 2017.

Sblížení mezi Turkmenistánem a Čínou bylo způsobeno hlavně poptávkou Číny po levném zemním plynu. Zemní plyn, který je hlavním exportním artiklem země, učinil z Turkmenistánu důležitého strategického partnera Číny. Tato intenzivní spolupráce započala v roce 2007, kdy byla zahájena výstavba plynovodu Střední Asie-Čína, který byl nakonec dokončen v prosinci 2009. (Global Times, 2022) Zemní plyn tvoří výraznou složku turkmenského exportu do Číny a díky němu se již v roce 2010 zvětšil zisk z vývozu více než 25krát. (viz obrázky 4 a 5) (OEC, 2020)

ec.world/en/profile/bilateral-country/tkm/partner/chn?redirect=true

Obrázek 4 Vyobrazení velikosti a složení turkmenského exportu do Číny v roce 2009, Zdroj: OEC (2020)

ec.world/en/profile/bilateral-country/tkm/partner/chn?dynamicBilateralTradeSelector=year2010

Obrázek 5 Vyobrazení velikosti a složení turkmenského exportu do Číny v roce 2010, Zdroj: OEC (2020)

Turkmenistán v současné době (k roku 2021) vyváží do Číny přes 90 % veškeré své produkce zemního plynu právě pomocí plynovodu Střední Asie-Čína. (Gardáš, 2022) A přes tento plynovod proudí z Turkmenistánu 34 miliard kubických metrů zemního plynu. (Musaev, 2018) Export zemního plynu do Číny je naprosto zásadní aspekt turkmenské ekonomiky. Pro představu v roce 2020 tvořila výše prodeje zemního plynu 5,3 miliard USD, což je přibližně 1/6 celkového turkmenského rozpočtu na jeden rok. (TRADING ECONOMICS, 2021)

Epocha Gurbanguly Berdymuhamedova skončila v roce 2022, kdy odstoupil ze své pozice prezidenta Turkmenistánu a funkci předal svému synovi Serdarovi. V současné době je zatím obtížné charakterizovat jeho vládu. Nicméně Serdar

Berdymuhamedov prozatím pokračuje v politice svého otce, i když se jeho kroky zdají být více sociálně konzervativní než u jeho předchůdců.

Na Turkmenistánu v souvislosti s BRI lze také poukázat na fakt, že Čína není jedinou zemí, která se na výstavbě projektu významně angažuje. Další takovou zemí je Turecko, které v Turkmenistánu hraje důležitou roli v rámci úspěšnosti celého projektu.

4.2 BRI jako prostředek ukončení recese

Turkmenistán se potýká s dlouhodobou ekonomickou recesí. BRI by se tak mohlo stát nástrojem, které Turkmenistánu pomohou se z této ekonomicky nepříznivé situace vymanit.

Ačkoliv turkmenská vláda tvrdí, že ekonomika Turkmenistánu je v neustálém dynamickém růstu HDP, které roste rychlostí 6,4 % za rok (průměrná výše od roku 2015) (World Bank, 2019) a v žádné krizi se země nenachází, zahraniční pozorovatelé, a i politika vlády tvrdí opak.

O nesrovnalostech výše HDP vypovídá i směnný kurz měny. Turkmenistán má dva paralelní směnné kurzy: oficiální směnný kurz (1 \$ = 3,5 manatů) a směnný kurz na černém trhu (1 \$ = 19,5 manatů). Z toho vyplývá, že kdyby bylo HDP země počítáno pomocí čísel ze směnného kurzu na černém trhu, bylo by HDP Turkmenistánu mnohem menší. (Amanov, 2022)

Sama dlouhodobá ekonomická recese je způsobena závislostí země na exportu zemního plynu, ten tvoří 76,5 % celkového exportu země, (OEC, 2020) a dlouhodobou ekonomickou izolací. Když mezi lety 2015–2016 došlo ke konfliktům Turkmenistánu s Ruskem a Íránem o cenách ropy, přestaly tyto státy odebírat turkmenský plyn úplně a jediným odběratelem se stala Čína. (Reuters Staff, 2017) Turkmenistánu se tak výrazně snížili příjmy, jelikož export klesl o 23,6 miliard manatů, což tvořilo přes polovinu celkového vývozu země. (World Bank, 2019) Rusko turkmenský plyn začalo nakupovat znovu až v roce 2019, ale v mnohem menším objemu, než před rokem 2016. (Reuters Staff, 2019)

Turkmenský režim již od dob prezidenta Gurgubaguly Berdymuhamedova vnímá BRI jako projekt, který by ekonomické situaci v zemi mohl pomoci. Na rozdíl od mnohých západních projektů totiž nevyžaduje po Turkmenistánu žádné výrazné politické změny.

Navíc sám Turkmenistán, kvůli vlivu BRI na turkmenskou ekonomiku, vyvíjí iniciativu na ostatní postsovětské státy Střední Asie se snahou o zlepšení podmínek pro rozvoj projektu. To je zásadní průlom v turkmenské izolacionistické politice a dokazuje to, jak je pro zemi projekt důležitý.

Jako největší prostředek vymanění se z nepříznivé ekonomické situace vnímá turkmenská vláda investice do transportní infrastruktury. Investice do dopravní logistiky Turkmenistán nutně potřebuje, jelikož země za Sovětského svazu nebyla v tomto ohledu příliš rozvíjena. Moderní infrastruktura by mohla nejen zvýšit exportní potenciál země a přilákat tak do země vytoužený kapitál.

Asi nejvýznamnějším krokem v tomto ohledu byla výstavba nových terminálů v Turkmenbaši v roce 2013, kterou prováděla turecká firma GAP İnşaat. (Tuchman, 2018) Tento krok pomohl navýšit obchodní výměnu na obou březích Kaspického moře. A ačkoliv v té době Turkmenistán ještě nepodepsal přistoupení k BRI, byla tato výstavba terminálů jedním z nejdůležitějších činů rámci Středního koridoru.

Sám turecký prezident Erdogan poukázal při zahájení výstavby důležitost a strategickou významnost Turkmenistánu v rámci projektu BRI. To hlavně skrze propojení přístavu Turkmenbaši se železnicemi na Kavkaze, které pomáhají dopravovat čínské zboží. (Calik, 2013)

4.3 Plyn a Evropa

Evropská Unie byla po ruské invazi na Ukrajinu donucena hledat alternativní zdroje zemního plynu, aby se tak snížila její závislost na Ruské federaci. Turkmenistán, jakožto země, kde se nachází cca 3,8 % veškerého zemního plynu naší planety, by byl proto možnou alternativou. (Worldometer, 2017)

Na propojení Turkmenistánu s Evropou pomocí plynovodů se začalo pracovat již v 90. letech minulého století. Plánovaný plynovod Nabucco měl být alternativou k plynovodu Southstream. V roce 1996 dokonce došlo i k jednáním ohledně výstavby, avšak projekt

padl kvůli íránskému protestu, nevyřešeným územním sporům v Kaspickém moři a také kvůli příklonění Evropy k ruským plynovým dodávkám.

Po ukrajinské krizi v roce 2014 se opět Evropou rozšířila myšlenka, že je nutné dovoz zemního plynu diverzifikovat. Tehdy se této ideji chopilo Turecko.

V roce 2015 byla zahájena výstavba Transanatolského plynovodu (TANAP) vedoucí přes Turecko a navazující na Jihokavkazský plynovod (SCP). O rok později, tedy v roce 2016, byla zahájena výstavba Transadriatického plynovodu (TAP), který na TANAP navázal. (viz obrázek 6)

Obrázek 6 Mapa plynovodů Jižního plynového koridoru (TANAP, SCP, TAP) a dalších možných navrhovaných plynovodů, Zdroj: New Europe (2015)

Vzhledem k tomu, že tato síť plynovodů spojila jižní Kavkaz s Evropou, nebylo nutné vytvářet nové složité projekty jako bylo Nabucco a stačilo jen připojit plynovod vedoucí z Turkmenistánu na SCP. (viz obrázek 7) Tak byla oživena myšlenka výstavby Transkaspického plynovodu (TCP), která pochází taktéž z 90. let. Na projektu TCP začala mít zájem i Čína. Čína se rozhodla do tohoto projektu zapojit BRI, jednak aby ukázaly důležitost celé iniciativy, a zadruhé by BRI vytvořilo vhodné prostředí pro výstavbu tohoto plynovodu. (Blank, 2019) Nicméně její aktivita v tomto ohledu je naprosto minimální.

Obrázek 7 Ilustrační mapa plánovaného Transkaspického plynovodu, Zdroj: Strokes (2018)

V rámci BRI již Čína investovala do Turkmenistánu za účelem rozšíření plynovodů, vedoucích do Číny. Díky projektu byla postavena například linka D plynovodu Střední Asie – Čína, která vede 50 m krychlových zemního plynu z Turkmenistánu do Číny. (Casey, 2017)

Jenže nakonec jednání s Turkmenistánem, které byly navázány v roce 2014 opět přerušilo po několikaletém jednání Rusko, které se bránilo ekologickými a právními normami a obrovským diplomatickým tlakem na Turkmenistán. (Pannier, 2019) A ani přes podporu TCP ze strany Donalda Trumpa se Turkmenistán neodvážil projekt realizovat. (Ospanova, 2019)

Po ruské invazi na Ukrajinu sám Turkmenistán přišel s nabídkou dodávání zemního plynu do Evropy. V březnu 2022 došlo k několika jednáním turkmenské strany s Bruselem, ale nakonec nedošlo k žádnému výraznému konsensu. Nicméně plánu na výstavbu plynovodu z Turkmenistánu do Evropy se následně stal sekci hlavního iniciátora BRI v oblasti západní Asie, Turecka.

Turecko společně s Ázerbájdžánem vyvíjelo na Turkmenistán tlak, aby plynovod postavil. Plán Turecka počítal s výstavbou plynovodu za 24 měsíců v ceně 500–800 milionů dolarů a kapacitou 10-12 miliard kubických metrů za rok. (O'Byrne, 2022)

Průlomem v tomto plánu měl být Summit Ázerbájdžánu, Turecka a Turkmenistánu v západoturkmenském městě Awaza 13. a 14. prosince 2022. Ačkoliv Erdogan přijížděl na summit s velkým očekáváním, nakonec nedošlo k žádnému průlomů v jednání, jelikož nastal problém s otázkou financování výstavby plynovodu. (Akhal-Teke, 2022)

Vzhledem k tomu, že Ruská federace je vyčerpaná probíhající válkou na Ukrajině, může Turkmenistán konečně svůj vytoužený projekt uskutečnit. K tomu mu může pomoci právě projekt BRI, i když spíše v tomto případě spíše prostřednictvím Turecka než Číny.

5 UZBEKISTÁN

Uzbekistán, nejlidnatější ze všech postsovětských států ve Střední Asii, čelí v poslední dekádě asi nejvýznamnějším a největším ekonomicko-sociálním změnám v regionu. Po prezidentství Islama Karimova, který odmítl veškeré západní ekonomické teorie, jako něco špatného a nastavil vlastní „Uzbecký ekonomický systém,“ nastoupil Šavkat Mirzijojev, který se naopak snaží proměnit Uzbekistán na volnotržní ekonomiku pomocí neoliberálních reforem.

5.1 Historie ekonomického prostředí Uzbekistánu

Pro pochopení uzbecké ekonomiky je důležité se nejprve zaměřit na éru Islama Karimova, která je sice ve většině faktorů odlišná od současného režimu, ale vytvořila základy pro dnešní ekonomický růst.

Karimov ve vedení Uzbekistánu začínal jako první tajemník tamější komunistické strany v roce 1990. Po vyhlášení nezávislosti na Sovětském svazu zůstal Karimov hlavou státu a jeho režim trval až do jeho smrti v roce 2016.

Karimov odmítal myšlenky volného trhu, ale jeho vláda se nebránila malým strukturálním tržním reformám. Vše však bylo prováděno pod dikcí Karimovovy vlády, která průběh všech reforem plně kontrolovala. Stejně tak probíhala i privatizace. Privatizovány byly hlavně malé podniky a vše bylo pod přímým dohledem vlády. (Troschke & Zietler, 2006)

Ačkoliv se zpočátku zdálo, že tímto způsobem dosáhne Uzbekistán jen malého ekonomického růstu a jeho hospodářství nebude efektivní, což nakonec povede k hospodářským problémům, stal se naprostý opak. Ekonomický úspěch Uzbekistánu byl brzy ekonomy označen jako „Uzbecký paradox.“ To hlavně díky tomu, že uzbecký heterodoxní ekonomický přístup vedl překvapivě k stabilnímu ekonomickému růstu, a to bez zavedení neoliberálních reforem, které byly tehdy vnímány jako jediná cesta, jak dosáhnout ekonomického úspěchu. (Khaki & Sheikh, 2016)

Dodnes není Uzbecký paradox ekonomy dostatečně vysvětlen a ani nedošlo ke konsensu, čím byl tento překvapivý růst způsoben.

Sám Karimov v roce 2014 popsal uzbecký ekonomický úspěch v pěti bodech, které jeho vláda uskutečnila:

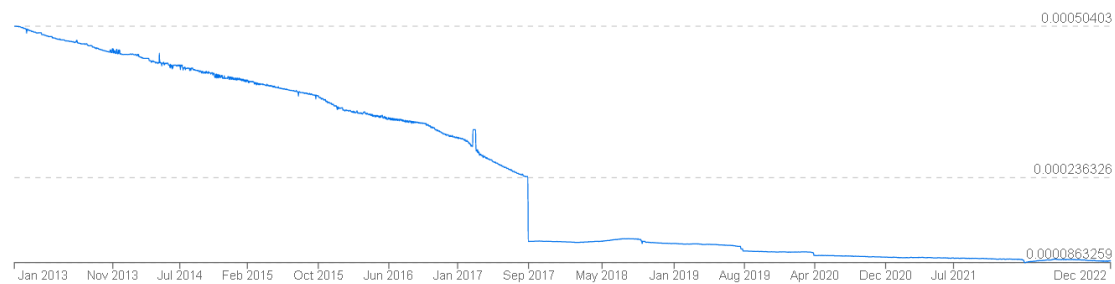
- 1) De-ideologizace ekonomiky
- 2) Stát je hlavním reformátorem
- 3) Sociální ochrana nejchudší vrstvy obyvatelstva
- 4) Nadřazenost práva
- 5) Evoluční způsob přechodu k tržní ekonomice bez „revolučních změn“ nebo „šokové terapie.“ Přejít do další fáze až po splnění cíle aktuální fáze. (Sheikhi, 2016)

Po nástupu Šakvata Mirozjijeva roku 2016 se ekonomický kurz země začal měnit. I hned po jeho nástupu uzbecká vláda stanovila plán na roky 2017-2021 pod názvem National Development Strategy. Plán stanovil základní priority: reforma veřejné správy, reforma soudnictví a posílení právního státu, hospodářský rozvoj a liberalizace, sociální oblast a bezpečnostní a zahraniční politika. (Tulyakov, 2022)

Mirzijojev ihned zahájil své reformy směrem k liberalizaci ekonomiky, snížení státních zásahů a podpoře růstu soukromého sektoru. Taktéž došlo k snížení byrokracie a zjednodušení procesu registrace společností, stejně jako snížení daní a zavedení pobídek pro podniky.

Vláda rovněž podnikla kroky k modernizaci bankovního sektoru a zlepšení přístupu podniků k zahraničním měnám. Zavedla řadu opatření ke zlepšení transparentnosti a odpovědnosti bankovního sektoru a podpořila rozvoj malých a středních podniků. (Euronews, 2021)

Mirzijojevovým dalším krokem, jak otevřít Uzbekistán zahraničním trhům byla změna měnové politiky. Karimov měnu spravoval řízeným kurzem, který naprosto neodpovídal tržní realitě. Proto Mirzijojev nechal uzbecký som na začátku roku 2017 devalvovat o 92 % (viz obrázek 8) a slíbil, že měna bude spravována podle reálných tržních hodnot. (Payne, 2017)

Obrázek 8 Vývoj kurzu uzbeckého somu k americkému dolaru, Zdroj: XE.com (2022)

Z informací výše uvedených tak lze Mirzijojevovy reformy označit jako jednoznačný posun k neoliberální politice, co se týče ekonomiky. Uzbekistán používá podobné nástroje a taktiku za účelem liberalizace trhu, které jsme mohli vidět například u Izraele za vlády Šimona Pereze a Benjamina Netanjahua v 90. letech minulého století, (Maron & Shavel, 2017) tudíž lze očekávat, že tyto reformy opravdu pomohou vybudovat stabilní tržní prostředí v zemi.

Do budoucna si uzbecká vláda dle analytika Kennetha Rapozy (2020) z magazínu Forbes „klade za cíl dosáhnout HDP 100 miliard dolarů, zdvojnásobit export na více než 30 miliard dolarů a nechat 80 % HDP produkovat soukromý sektor. Do roku 2030 nebo dříve chce Uzbekistán vstoupit do Světové obchodní organizace a stát se zemí s HDP na obyvatele na úrovni vyšších středních příjmů.“

5.2 Inovace, digitalizace, high-tech a vzdělanostní ekonomika

Stejně jako Kazachstán má Uzbekistán zájem v rozvoji technologií a inovací. Na rozdíl od Kazachstánu má Uzbekistán výhodu kvůli jeho stále rostoucí populaci. Prezident Mirzijojev se tak snaží co nejvíce využít ekonomický potenciál této mladé populace, co se týče uplatnění v high-tech průmyslu.

Hlavním faktorem rozvoje a modernizace ekonomiky země je vytvoření příznivého investičního klimatu, pobízejícího podnikatelskou komunitu k velkým investicím do průmyslu a high-tech sektoru. Vytváření tohoto prostředí se pozitivně promítá do ekonomiky Uzbekistánu a země se stala hlavním příjemcem zahraničních investicích v regionu Střední Asie. (Ravshanov, 2022)

Spojení BRI s touto uzbeckou strategií je zřejmé. Uzbekistán využívá ke své modernizaci projekt Digitální hedvábné stezky (DSR), jenž je součástí právě BRI. DSR pomáhá zemím, které jsou součástí BRI, s navázáním spolupráce mezi daným státem a čínskými technologickými a telekomunikačními společnostmi. (Castilo, 2021)

Například v srpnu 2019, se představitelé Uzbekistánu a Číny domluvili na vytvoření společného investičního fondu s kapitálem v hodnotě 1 miliardy amerických dolarů. Tento fond se zaměřuje na investice do uzbeckého high-tech sektoru, ale také do chemického průmyslu. (KUN.UZ Staff, 2019)

Uzbekistán od Číny taktéž nakupuje moderní technologie a spolupracuje s tamějšími technologickými firmami. Například v dubnu 2019 navštívil prezident Mirzijojev Peking a podepsal se společností Huawei dvě memoranda o realizaci projektů „Safe cities“ po celém Uzbekistánu. Projekt zahrnoval technologii sledování a videomonitoringu, které měli podle uzbecké vlády pomoci bezpečnostním složkám při vykonávání práce. (Aminjonov, 2021)

Uzbekistán následně rozšířil projekt „Safe cities“ na „Smart cities“ a nakonec na „Smart products,“ který má pomoci státu ve spolupráci s Huawei vytvořit základy pro moderní technologický sektor.

Spolupráce s Huawei probíhá taktéž v oboru internetové komunikace. Dle plánu uzbecké vlády má být celá země do roku 2030 plně pokryta sítí 4G. Huawei tak získala od Uzbekistánu kontrakt na tento úkol. Podle prezidenta Mirzijojeva je totiž nutné, aby obyvatelstvo získalo přístup ke kvalitnímu internetovému připojení a tím zvýšit potenciál uzbecké populace využití v high-tech průmyslu. (Jardine, 2018)

Úzce propojený sektor s inovačními procesy však není pouze přístup ke kvalitnímu internetu, ale také vzdělávání. Mirzijojevova agenda se snaží rozvinout a vybudovat moderní vzdělávací systém, který by jednak produkoval absolventy kompatibilní pro plánový systém ekonomiky, a za druhé zabránil radikalizaci mládeže. (Bowyer, 2018)

Aby Uzbekistán posílil své reformy a posílil kompetentnost svých občanů pro práci v IT sektoru zahájil v roce 2019 program “One Million Uzbek coders.” Podle úřadu pro strategické reformy Uzbekistánu se od spuštění projektu se na platformě

uzbekcoders.uz „zaregistrovalo přes 2,5 milionu lidí a první etapu dokončilo 1 milion 557 tisíc lidí“ (Press office of the Strategic Development Agency, 2022)

Uzbecký IT sektor se ještě umocnil vlivem války na Ukrajině. Uzbecká vláda vydala rychlá víza pro IT pracovníky z Ruska a Běloruska a nabídla jim práci ve svém technologickém sektoru. Podle dat z uzbeckého ministerstva vnitra jich od začátku invaze jich k červnu 2022 z Ruska přiletělo do země a získalo práci přes 5000 a z Běloruska 2000. (Aris, 2022)

Uzbekistán tak stejně jako Kazachstán chce přeměnit zastaralou ekonomiku, která je z velké části tvořena primárním sektorem, na moderní inovativní hospodářský systém. K tomu využívá BRI. Dokonce chce Uzbekistán tento projekt chce rozšířit. Na návštěvě Pekingu v lednu 2022 prezident Mirzijojev předložil iniciativu k vytvoření společné platformy „Intelektuální hedvábné stezky“ založené na spolupráci IT parků Střední Asie a Číny.

Podle Mirzijojeva totiž spolupráce s Čínou v rámci „Intelektuální hedvábné stezky,“ umožní společně vyvíjet a implementovat pokročilé technologie a know-how, vyvážit hloubku a tempo rozvoje digitalizace v regionu. (Aripova, 2022)

5.3 Volný trh a spolupráce s Kazachstánem

Jak bylo řečeno v úvodu představení problematiky Uzbekistánu, země se od nástupu prezidenta Šakvata Mirzijojeva snaží o deregulaci a liberalizaci národní ekonomiky. Tomu má být nápomocno i vytvoření volnotržního prostředí v regionu centrální Asie, o který se uzbecký režim snaží. Jedním z největších nástrojů, který dopomáhá odstraňovat obchodní bariéry je právě projekt BRI.

BRI, ale není jedinou iniciativou, která ve Střední Asie dopomáhá k vytvoření volnotržního prostředí. V toto ohledu je taktéž nutné zmínit organizaci SNS a její iniciativu CISFTA, která zajišťuje relativně svobodnou výměnu zboží bez větších bariér. Uzbekistán podepsal ratifikaci CISFTA jako poslední ze států, které jsou v této organizaci, v roce 2014. V říjnu 2022 prezident Mirzijojev dokonce prohlásil, že je připraven odstranit veškeré výjimky, které byly Uzbekistánu uděleny a zahájit úplnou volnotržní integraci. (UZDaily, 2022)

BRI umožňuje i postupné odstranění obchodních bariér s dalšími státy v regionu, které nejsou členy CISFTA. Například pro Uzbekistán je důležité dostat své zboží na západní trhy, a jakožto vnitrozemský stát, se v tomto ohledu musí spoléhat na své sousedy. Uzbekistán tak využívá i turkmenský přístav Turkmenbaši. (Silk Road Briefing, 2022) Jelikož Turkmenistán není členem žádné ekonomické organizace, bylo by bez projektu BRI navázání dohod o využívání přístavu mnohem složitější, a to z důvodů, které byly již zmíněny v kapitole o Turkmenistánu.

Pokus o volnotržní prostředí v regionu však přináší výzvy, kterým musím Uzbekistán čelit. Bez veškerých protekcionistických opatření budou muset státy proti sobě stát v konkurenční bitvě. Největším potenciálním konkurentem Uzbekistánu je Kazachstán. Jak bylo v této práci již zmíněno – oba státy se snaží o modernizaci ekonomiky pomocí high-tech technologií, snaží se zbavit závislosti na primárním sektoru, a oba mají tendenci stát se ekonomickým centrem regionu.

V tomto konkurenčním boji záleží na přílivu investic do zemí, jelikož díky své sovětské minulosti a mnohdy problematickému tržnímu prostředí čelí nedostatku moderních technologií a inovací. Ten, kdo přiláká více investic na modernizaci infrastruktury a pracovních prostředků, tento souboj vyhraje.

Uzbekistán je oproti Kazachstánu v oblasti modernizace pozadu. To je způsobeno tím, že během finanční recese na začátku tisíciletí prezident Islam Karimov reagoval většími zásahy do ekonomiky spojenými s kontrolou státu nad jednotlivými ekonomickými sektory. Uzbekistán proto od roku 2000 do 2016 čelil nedostatku přílivu investičního kapitálu, takže výrobní prostředky v zemi začaly stále více zaostávat za okolním světem. (Wheeler a Yugai, 2018)

Ekonomická konkurence mezi kazašskými a uzbeckými firmami musí zákonitě vzniknout, nicméně v současné době sledujeme opačný trend, co se týče vládních úrovní. Když pomíneme pomyslný zápas mezi Tokajevem a Mirzijojevem o to, kdo přesvědčí víc investorů na své cestě do Francie v listopadu 2022, musíme konstatovat, že mezi Kazachstánem a Uzbekistánem probíhá aktivní ekonomická spolupráce. To však neřešení fakt, že firma je samostatným ekonomickým subjektem a na volném trhu jedná sama za sebe. Zde v budoucnu uvidíme, zda bude úspěšnější kazašský systém, kde ve velkých podnicích je majoritním, či úplným vlastníkem stát, nebo bude úspěšnější uzbecký systém založený na soukromém vlastnictví.

Ačkoliv většina studií nasvědčovala tomu, že Uzbekistán s Kazachstánem, a to hlavně díky Kazachstánu, jenž se bude snažit své podniky zachránit, se stanou díky těmto ekonomickým zájmům rivaly i co se týče diplomatické sféry, dnešní situace tomu taktéž nenasvědčuje. Naopak země obě drží určitou diplomatickou jednotu. Jak Kazachstán, tak Uzbekistán se stávají vedoucími zeměmi v regionu a musí kooperovat, jelikož jakékoliv rozpory by mohly toto jejich postavení ohrozit ve prospěch Ruska a Číny a tím by byl postupný proces vymaňování se z vlivu velmocí naprosto ztracen.

6 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo analyzovat dopady projektu Nové hedvábné stezky na ekonomické strategie států Střední Asie. Jako objekty zkoumání jsme si zvolili tři středoasijské státy: Turkmenistán, Uzbekistán a Kazachstán. Tyto státy byly vybrány z důvodu, jelikož se každý od sebe ve většině aspektů liší, ale všechny vkládají do projektu BRI naději, že jim pomůže k zásadním krokům na přetvoření stávajících systémů, nebo naopak k stabilizaci systémů stávajících.

Ačkoliv v tomto projektu hraje Čínská lidová republika primární roli, pokusili jsme se taktéž dokázat, že celá iniciativa slouží taktéž k uplatňování zájmů jednotlivých států. To znamená že jednotlivé státy využívají projektu k zásadním krokům na poli hospodářství a politiky. Hlavně využívají projekt k realizaci svých dlouholetých plánů, a to hlavně v oblasti ekonomiky. Proto není vhodné brát BRI pouze jako věc v čínské dikci.

Ekonomické strategie, které se středoasijské státy pomocí BRI snaží uskutečňovat, jsou mnohdy zásadní jejich budoucnost. Ať zde mluvíme o transformacích ekonomik v případě Uzbekistánu a Kazachstánu, nebo pouhopouhé vytvoření ekonomické stability v Turkmenistánu, všechny tyto projekty, které ovlivní životy desítek milionu lidí, vychází ze živné půdy BRI.

Asi největší propojení národní ekonomické strategie s projektem BRI můžeme sledovat u Kazachstánu. Zde probíhá již od nabytí nezávislosti pokus o napodobení ekonomického modelu Singapuru, který prezident Nursultan Nazarbajev vnímal jako vzor. S tímto modelem je spojená vysoká účast státu v tržním prostředí a také zaměření na zahraniční obchod. Singapur jako celosvětové obchodní centrum se stal předobrazem Nazarbajevovy vize Kazachstánu jako klíčového obchodním bodu mezi Evropou a Čínou. K realizaci této vize začal od roku 2013 projekt BRI pomalu dopomáhat. A vzhledem k současnému dění na území Ukrajiny se tato vize může brzy stát realitou.

Pro Kazachstán a stejně tak i pro Uzbekistán je projekt BRI zásadní i v jedné další věci. Transformace jejich ekonomik ze závislosti na primárním sektoru na high-tech průmysl. Pro obě země je tato transformace důležitá, jelikož dopomůže posunout jejich ekonomiky a společnost na jinou úroveň. Čína tak pomáhá skrze projekty Digitální hedvábné stezky (jenž je součástí BRI) k přístupu k novým technologiím a rozvoji digitálního průmyslu v regionu.

U Uzbekistánu pak domáhá BRI k ještě jedné transformaci. Tato transformace uzbecké ekonomiky ze státu absolutního monopolu držícího pod kontrolou téměř všechny podniky v zemi na tržní prostředí se snahou o volný trh, taktéž může být uskutečněno hlavně díky BRI. To je způsobeno tím, že BRI vytváří ideální prostor pro omezení obchodních bariér mezi státy v regionu a přísunem investic.

V Turkmenistánu naopak projekt BRI neslouží k nějakým výrazným ekonomickým změnám, i když se země musela kvůli připojení k projektu více otevřít světu, ale ke stabilizaci hospodářské situace. Turkmenický režim hledá z důvodu ekonomické recese v zemi (ačkoliv její přítomnost vehementně popírá) způsob, jak získat finanční toky bez jakékoliv změny svého typu vládnutí. Skrze projekt se tak snaží uskutečnit i projekty jako je Transkaspický plynovod, který by byl napojen na plynovou síť vedoucí zemní plyn z Ázerbájdžánu do Evropy.

BRI dopomáhá těmto ekonomickým strategiím jak přímo, tím se rozumí společnými projekty, ekonomicko-diplomatickými dohodami, nebo přímými investicemi, tak i nepřímo, pomocí vytvoření atraktivního prostředí pro investory, či nepřímými ekonomickými stimuly. Tato role je mnohdy často obtížná, jelikož jednotlivé státy tyto strategie řídí dle různých idejí.

BRI tyto strategie pomáhá rozvíjet, ale také přináší jeden benefit navíc. Ať zde mluvíme o naprosté kontrole státu nad ekonomikou v případě Turkmenistánu, státem jako silným ekonomickým subjektem v případě Kazachstánu, a nakonec i o pokusu o volnotržní ekonomiku v Uzbekistánu, musíme si uvědomit fakt, že i když jsou tyto systémy daných států od sebe diametrálně odlišné, BRI slouží jako platforma, kde mohou mezi sebou spolupracovat v takové míře, která by nikdy bez tohoto projektu nemohla nastat. A to vše z jediného důvodu. Projekt dává těmto státům společný cíl.

Spolupráce mezi Čínskou lidovou republikou a Střední Asií bude bezpochyby pokračovat i nadále, ať pod hlavičkou BRI, či Globální rozvojové iniciativy, která v posledních letech na projekty BRI mnohde navazuje. Je tedy pouze na středoasijských státech, jak s touto příležitostí naloží.

Nakonec přeci jen závisí na jednotlivých státech, zda jejich ekonomické strategie budou úspěšné, jelikož BRI může vytvořit pouze vhodné prostředí, či může pomoci s jednotlivými dílčími částmi, ale úspěšnost realizace závisí pouze jen na státu samotném.

7 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Mapa Středního koridoru BRI.....	7
Obrázek 2 Rozvoj obchodu mezi Kazachstánem a Čínou.....	11
Obrázek 3 Vývoj HDP Kazachstánu od roku 1997 do roku 2027.....	13
Obrázek 4 Vyobrazení velikosti a složení turkmenského exportu do Číny v roce 2009	23
Obrázek 5 Vyobrazení velikosti a složení turkmenského exportu do Číny v roce 2010	23
Obrázek 6 Mapa plynovodů Jižního plynového koridoru (TANAP, SCP, TAP) a dalších možných navrhovaných plynovodů.....	26
Obrázek 8 Ilustrační mapa plánovaného Transkaspického plynovodu	27
Obrázek 7 Vývoj kurzu uzbeckého somu k americkému dolaru.....	31

8 REFERENCE

AITKEN, Jonathan, 2009. *Nazarbayev and the making of Kazakhstan*. New York: Continuum

ISBN: 978-144-11538-14

Akhal-Teke, 2022. *Turkmenistan: Smashing time*. In: Eurasianet. [Online]

20. prosinec 2022. [cit. 2022-12-26]

Dostupné z: <https://eurasianet.org/turkmenistan-smashing-time>

AMANOV, Merdan, 2022. *Gurbanguly Berdimuhamedov's Economic Legacy*.

In: *The Diplomat*. [Online] 23. červen 2022. [cit. 2022-12-26]

Dostupné z: <https://thediplomat.com/2022/06/gurbanguly-berdimuhamedovs-economic-legacy/>

AMINJONOV, Farkhod, 2021. *Uzbekistan in BRI – The People's Map of Global China /Country Report*. Zayed: Zayed University,

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/351703849_Uzbekistan_in_BRI_-_The_People's_Map_of_Global_China_Country_Report

AQQULI, Sultan-Chan. 2011.« Назарбаевтың СССР премьер-министрі болуы неғайбыл еді»дейді Кравчук. In: «Азаттық» радиосы. [Online] 17. srpen 2011. [cit. 2022-12-26]

Dostupné z: https://www.azattyq.org/a/leonid_kravchuk_nazarbaev/24300085.html

ARIPOVA, Madina, 2022. The President of Uzbekistan proposed to create a platform "Intellectual Silk Road". In: Institute For Strategic And Regional Studies Under The President Of The Republic Of Uzbekistan. [Online] 28. leden 2022. [cit. 2022-12-26]

Dostupné z: <https://isrs.uz/en/page/pdf/2356>

ARIS, Ben, 2022. Uzbekistan's IT sector on fire and targeting the vast US market. In: bne intellinews. [Online] 18. červen 2022. [cit. 2022-12-26]

Dostupné z: <https://www.intellinews.com/uzbekistan-s-it-sector-on-fire-and-targeting-the-vast-us-market-247916/>

BAFFES, John, **STOCKER**, Marc a **VORISEK**, Dana. 2018. What triggered the oil price plunge of 2014-2016 and why it failed to deliver an economic impetus in eight charts. In: World Bank blogs. [Online] 18. leden 2018. [cit. 2022-12-21]

Dostupné z: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/what-triggered-oil-price-plunge-2014-2016-and-why-it-failed-deliver-economic-impetus-eight-charts>

BAKER, Sinéad, 2019. Here's what it's like inside Turkmenistan, the secretive Asian dictatorship that is stricter than North Korea, where the streets are paved with marble and gold. In: Insider. [Online] 27. října 2019. [cit. 2022-12-28]

Dostupné z: <https://www.pdf.businessinsider.com/turkmenistan-what-life-is-like-inside-secretive-dictatorship-2019-10#the-economy-could-also-currently-be-at-risk-of-collapse-9>

BLANK, **Stephen**, 2019. New Vistas for Trans-Caspian Projects. In: The Central Asia-Caucasus ANALYST. [Online] 10. prosinec 2019. [cit. 2022-12-27]

Dostupné z: <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13597-new-vistas-for-trans-caspian-projects.html>

BOWYER, Anthony Clive, 2018. Political Reform in Mirziyoyev's. In: Institute for Security & Development Policy. [Online] březzen 2018.[cit. 2022-12-27]

Dostupné z: <https://isdpeu/publication/political-reform-mirziyoyevs-uzbekistan/>

Calik, 2013. A Turkmen Port for the Silk Road. In: internet archive. [Online] 21. srpen 2013. [cit. 2023-01-13]

Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20131004215835/http://www.calik.com/en/PressReleases2013/2013/08/21/a-turkmen-port-for-the-silk-road?id=1fd2d01e-20f2-4b08-b804-ac23d13b5114>

Caucasus watch, 2022. The Rebirth of the Middle Corridor. In: Caucasus watch. [Online] 22. červenec 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://caucasuswatch.de/en/insights/the-rebirth-of-the-middle-corridor.html>

CARAFANO, James. 2022. Central Asia's Middle Corridor gains traction at Russia's expense. In: GIS Reports. [Online] 29. srpen 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://www.gisreportsonline.com/r/middle-corridor/>

CASEY, Michel, 2017. The Central Asia-China Gas Pipeline Network: Line D(ead). In: The Diplomat. [Online] 21. březen 2017. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://thediplomat.com/2017/03/the-central-asia-china-gas-pipeline-network-line-dead/>

Caspian Policy Center, 2022. China-Kazakhstan Bilateral Relations. In: Caspian Policy Center. [Online] 17. únor 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://www.caspianpolicy.org/research/security-and-politics-program-spp/china-kazakhstan-bilateral-relations>

CASTILO, Berta Tarrats, 2021. The Digital Silk Road: A View in Central Asia. In: European Guanxi. [Online] 3. prosinec 2021. [cit. 2022-11-11]

Dostupné z: <https://www.europeanguanxi.com/post/the-digital-silk-road-a-view-in-central-asia>

COBLENTZ, Benton, 2022. How the West can help build Kazakh democracy.

In: Atlantic Council. [Online] 8. listopad 2022. [cit. 2022-12-27]

Dostupné z: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-the-west-can-help-build-kazakh-democracy/>

CPC, 2022. TRACECA to Be Integrated into China's Belt and Road Initiative.

In: Caspian policy. [Online] 27. červenec 2022. [cit. 2022-12-29]

Dostupné z: <https://www.caspianpolicy.org/research/energy-and-economy-program-eeep/traceca-to-be-integrated-into-chinas-belt-and-road-initiative>

Deloitte CIS Research Centre, 2019. Business Outlook in Kazakhstan. In: Deloitte. [Online] 2019 [cit. 2022-01-19]

Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/kz/en/pages/research-center/articles/business-outlook-in-kazakhstan-2019.html>

DESSEIN, Bart a **BOSSUYT**, Fabienne, 2021. The European Union, China and Central Asia. London: Routledge, 2021.

ISBN: 978-036-79006-87

DONNELLON-MAY, Genevieve, 2022. Turkey's Growing Influence in Central Asia. In: The Diplomat. [Online] 29. říjen 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://thediplomat.com/2022/10/turkeys-growing-influence-in-central-asia/>

Euronews, 2021, Uzbekistan sets out an ambitious road map to becoming a key start-up hub. In: Euronews. [Online] 1. září 2021. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://www.euronews.com/2021/09/01/uzbekistan-sets-out-an-ambitious-road-map-to-becoming-a-key-start-up-hub>

European Commission, 2020. EU trade relations with Kazakhstan. In: Policy.trade.ec. [Online] 20. březen 2020. [cit. 2022-11-19]

Dostupné z: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en

Foreign & Commonwealth Office, Foreign, Commonwealth & Development Office, and Department for International Trade. 2016. Overseas Business Risk: Turkmenistan. In: GOV.UK [Online] 2016. [cit. 2022-01-30]

Dostupné z: Overseas business risk: Turkmenistan - GOV.UK (www.gov.uk)

Fund for Peace, 2022. Human rights and rule of law index – Country rankings. In: The global economy. [Online] 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/human_rights_rule_law_index/

GARDÁŠ, David, 2022. Střední Asie – třetí plocha geopolitických zájmů Moskvy a Pekingu. In: Sinopsis. [Online] 30. květen 2022. [cit. 2022-11-30]

Dostupné z: <https://sinopsis.cz/stredni-asie-treci-plocha-geopoliticky-zajmu-moskvy-a-pekingu/>

Global Times, 2022. New China-Turkmenistan natural gas field in operation.

In: Global Times. [Online] 20. červen 2022. [cit. 2022-12-27]

Dostupné z: <https://www.globaltimes.cn/page/202206/1268601.shtml>

GURIEV, Sergei a **TREISMAN**, Daniel, 2022. Spin Dictators: The Changing Face of Tyranny in the 21st Century. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

ISBN: 978-069-12114-11

H AidAR, Aida, 2022. Kazakhstan Improves Its Position in UN E-Government

Development Index. In: The Astana Times. [Online] 30. září 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://astanatimes.com/2022/09/kazakhstan-improves-its-position-in-un-e-government-development-index/>

HOSAKA, Sanshiro, 2022. Moscow-Backed Tokayev's Coup Against Nazarbayev? In:

ICDS. [Online] 30. leden 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://icds.ee/en/moscow-backed-tokayevs-coup-against-nazarbayev/>

JARDINE, Bradle, 2018. China's Surveillance State Has Eyes on Central Asia.

In: Foreign Policy. [Online] 15. listopad 2018. [cit. 2022-11-17]

Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2019/11/15/huawei-xinjiang-kazakhstan-uzbekistan-china-surveillance-state-eyes-central-asia/>

KALDER, Daniel, 2006. A dictator's guide to the universe. In: The Guardian. [Online]

29. prosinec 2006. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z:

<https://www.theguardian.com/books/booksblog/2006/dec/29/adictatorsguidetotheunive>

Kazinform, 2021. Tokayev takes part in Int'l Technology Forum Digital Bridge. In:

Kazinform. [Online] 27. říjen 2021. [cit. 2023-01-11]

Dostupné z: https://www.inform.kz/en/tokayev-takes-part-in-int-l-technology-forum-digital-bridge_a3854511

KHAKI, G. N. & **SHEIKH**, Riyaz Ahmad, 2016. Uzbekistan: Karimov's Model of Economy; Dynamic or Paradox. Studies in Asian Social Science. [Online]

ISSN 2330-2143

Dostupné z: <https://www.sciedupress.com/journal/index.php/sass/article/view/9169>

KHODJAYEV, Nizom, 2022. Death of China-to-Russia cargo transit routes means it's all aboard for Kazakhstan. In: vne Intellnews. [Online] 25. červenec 2022.

[cit. 2022-08-30]

Dostupné z: <https://www.intellinews.com/death-of-china-to-russia-cargo-transit-routes-means-it-s-all-aboard-for-kazakhstan-248035/>

KOZLOV, Vladimir, 2021. Kazakhstan's IT industry growing rapidly thanks to heavy government support. In: ComputerWeekly.com. [Online] 24. listopad 2022.

[cit. 2022-12-28]

Dostupné z: <https://www.computerweekly.com/news/252509923/Kazakhstans-IT-industry-growing-rapidly-thanks-to-heavy-government-support>

KUDRENOK, Tatyana. 2022. Kazakhstan to build container hub in Aktau Port.

In: Kazinform. [Online] 19. říjen 2022. [cit. 2022-11-25]

Dostupné z: https://www.inform.kz/en/kazakhstan-to-build-container-hub-in-aktau-port_a3992218.

KUN.UZ Staff, 2019. Uzbekistan, China create investment fund with a capital of \$1 billion. In: KUN.UZ. [Online] 28. srpen 2019. [cit. 2022-11-25]

Dostupné z: <https://kun.uz/en/67891790#!>

LILIS, Joanna, 2014. Kazakhstan: Russians Blend Loyalty to Nazarbayev with Pro-Kremlin Sentiments. In: Eurasianet. [Online] 14. duben 2014. [cit. 2022-11-25]

Dostupné z: <https://eurasianet.org/kazakhstan-russians-blend-loyalty-to-nazarbayev-with-pro-kremlin-sentiments>

MARON, Asa a **SHAVEL**, Michael, 2017. Neoliberalism as a State Project. Oxford: Oxford University Press, 2017.

ISBN: 978-019-25114-54

MILLER, Nick, 2022. How North Korea and Turkmenistan's extreme personality cults align and differ. In: NK News. [Online] 10. listopad 2022. [cit. 2022-12-29]

Dostupné z: <https://www.nknews.org/2022/11/how-north-korea-and-turkmenistans-extreme-personality-cults-align-and-differ/>

Ministry of foreign affairs of republic of Turkey. 2019. Türkiye's Multilateral Transportation Policy. In: Ministry of foreign affairs of republic of Turkey. [Online] 2019. [cit. 2022-12-29]

Dostupné z: https://www.mfa.gov.tr/turkey_s-multilateral-transportation-policy.en.mfa

Mistry of Foreign Affairs of People's Republic of China, 2013. President Xi Jinping Delivers Important Speech and Proposes to Build a Silk Road Economic Belt with Central Asian Countries. In: Mistry of Foreign Affairs of People's Republic of China. [Online] 7. září 2013. [cit. 2022-01-19]

Dostupné z:

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/3755_666062/2013zt/xjpfwzysiesgjt fhshzzfh_665686/201309/t20130913_707056.html.

MUSAEV, Aybulat, 2018. Turkmenistan to Double Natural Gas Exports to China. In: Caspian News. [Online] 18. říjen 2018. [cit. 2022-12-31]

Dostupné z: <https://caspiannews.com/news-detail/turkmenistan-to-double-natural-gas-exports-to-china-2022-10-17-1/>.

NAZARBAJEV, Nursultan, 2007. Cesta Kazachstánu. Praha: AVENTIUM s.r.o. ISBN: 978-80-86858-37-1

New Europe, 2015. TAP pipeline awards first major contract in Albania. In: New Europe. [Online] 11. leden 2022. [cit. 2022-01-19]

Dostupné z: <https://www.neweurope.eu/article/tap-pipeline-awards-first-major-contract-albania/>

NURŽAKYP, Olžas, 2022. Тоқаев: "2025 жылға дейін кем дегенде 5 шетелдік жоғары оқу орны ашылуы тиіс". In: Экспресс. [Online] 11. leden 2022. [cit. 2023-01-19]

Dostupné z: <https://exk.kz/kk/news/119527/tokaiev-2025-zhylga-dieiin-kiem-dieghiendie-5-shietieldik-zhogary-oku-orny-ashyluy-tiis>.

O'BYRNE, David, 2022. Turkey looking to transit Turkmen gas via Azerbaijan.

In: Eurasianet. [Online] 5. červen 2022. [cit. 2022301-18]

Dostupné z: <https://eurasianet.org/turkey-looking-to-transit-turkmen-gas-via-azerbaijan>

OROPEZA, Miguel. Is Kazakhstan's Nazarbayev the Lee Kwan Yew of Central Asia? In: Open Asia. [Online] nedatováno [cit. 2023-01-11]

Dostupné z: <https://www.openasia.asia/nazarbayev-lee-kwan-yew/>

OSPAANOVA, Aygul, 2019. Donald Trump Signals Turkmenistan May Contribute To European Energy Security. In: Caspian news. [Online] 13. květen 2019. [cit. 2023-01-11]

Dostupné z: Donald Trump Signals Turkmenistan May Contribute To European Energy Security - Caspian News

PANNIER, Bruce, 2019. Russia, Iran Cite 'Ecological Concerns' In Opposing Trans-Caspian Pipeline. In: Radio Free Europe. [Online] 15. srpen 2019. [cit. 2023-01-11]
Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/russia-iran-trans-caspian-pipeline-turkmenistan/30111805.html>

PAYNE, Andrew, 2017. Uzbekistan halves the value of its currency. In: eca international. [Online] 6. září 2017. [cit. 2022-12-26]
Dostupné z: <https://www.eca-international.com/insights/blog/september-2017/uzbekistan-halves-the-value-of-its-currency>

Press office of the Strategic Development Agency. 2022. The results of the project «One million Uzbek coders». Agency for strategic reforms under President of the Republic Uzbekistan. [Online] červen. 10 2022. [cit. 2022-12-29]
Dostupné z: <https://asr.gov.uz/en/news/5722>

RAPOZA, Kenneth, 2020. Neighbors In Crisis, Uzbekistan Shifts Focus To Investment. In: Forbes. [Online] 1. květen 2020. [cit. 2022-12-26]
Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2022/05/01/neighbors-in-crisis-uzbekistan-shifts-focus-to-investment/?sh=cfa01fa28b94>

RAVSHANOV, Bekhzod. 2022. The state and prospects of development of free economic zones in the Republic of Uzbekistan. In: zienjournals.com [Online] 2022. [cit. 2022-01-19]
Dostupné z: The state and prospects of development of free economic zones in the Republic of Uzbekistan | Zien Journal of Social Sciences and Humanities

Reuters Staff 2019. Turkmen gas flows to Russia again after three-year standoff. In: Reuters. [Online] 15. duben 2019. [cit. 2022-01-19]
Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-turkmenistan-russia-gas-idUSKCN1RR1Z0>

— 2017. Turkmenistan halts gas exports to Iran over payment row, Tehran says. In: Reuters. [Online] 1. leden 2017. [cit. 2022-12-26]
Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iran-turkmenistan-gas-idUSKBN14L1AC>

SATUBALDINA, Assel, 2022. China's President Xi Jinping Pays State Visit to Kazakhstan, Confirming Excellent Relations Between Neighbouring Countries. In: The Astana Times. [Online] 14. září 2022. [cit. 2022-12-28]

Dostupné z: China's President Xi Jinping Pays State Visit to Kazakhstan, Confirming Excellent Relations Between Neighbouring Countries - The Astana Times

— 2022. Kazakhstan and Turkey Determined to Advance Strategic Partnership Through Investment and Business Cooperation. In: The Atana Times. [Online] 11. květen 2022. [cit. 2022-12-26]

Dostupné z: <https://astanatimes.com/2022/05/kazakhstan-and-turkey-determined-to-advance-strategic-partnership-through-investment-and-business-cooperation/>

SEYFETTIN, Mehmed, 2021. Turkmenistan Foreign Policy and Permanent Neutrality Status on the 30th Anniversary of its Independence. In: Ankasam. [Online] 4. říjen 2021. [cit. 2022-12-26]

Dostupné z: <https://www.ankasam.org/turkmenistan-foreign-policy-and-permanent-neutrality-status-on-the-30th-anniversary-of-its-independence/?lang=en>

Silk Road Briefing, 2022. Turkmenistan, Uzbekistan Looking To Strategically Cooperate Over Trade & Manufacturing Investment. In: Silk Road Briefing. [Online] 27. duben 2022. [cit. 2022-11-17]

Dostupné z: <https://www.silkroadbriefing.com/news/2022/04/27/turkmenistan-uzbekistan-looking-to-strategically-cooperate-over-trade-manufacturing-investment/>

— 2023. China's 2023 Trade and Investment with Kazakhstan: Development Trends. In: Silk Road Briefing. [Online] 20. únor 2023. [cit. 2023-02-23]

Dostupné z: <https://www.silkroadbriefing.com/news/2023/02/20/chinas-2023-trade-and-investment-with-kazakhstan-development-trends/>

— 2021. Kazakhstan: The Belt & Road Highway To Europe & Central Asia.

In: Silk Road Briefing. [Online] 30. červen 2021 [cit. 2022-12-21]

Dostupné z: <https://www.silkroadbriefing.com/news/2021/06/30/kazakhstan-the-belt-road-highway-to-europe-central-asia/>

Statista, 2022. Kazakhstan: Gross domestic product (GDP) in current prices from 1997 to 2027. In: Statista. [Online] 2. prosinec 2022. [cit. 2023-01-01]

Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/436143/gross-domestic-product-gdp-in->

kazakhstan/

STROKES, Richard, 2018. Why Upcoming Convention Will Not Solve Trans-Caspian Pipeline Problem. In: Beyond the horizon. [Online] 22. květen 2018. [cit. 2023-01-12]
Dostupné z: <https://behorizon.org/why-upcoming-convention-will-not-solve-trans-caspian-pipeline-problem/>

STRONSKI, Paul, 2017. Turkmenistan at Twenty-Five: The High Price of Authoritarianism. In: Carnegie Endowment for International Peace. [Online] 30. leden 2017. [cit. 2023-01-11]
Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2017/01/30/turkmenistan-at-twenty-five-high-price-of-authoritarianism-pub-67839>

SUKHANKIN, Sergey. 2021. Tracking the Digital Component of the BRI in Central Asia, Part Two: Developments in Kazakhstan. In: The Jamestown foundation. [Online] 7. květen 2021. [cit. 2022-11-30]
Dostupné z: <https://jamestown.org/program/tracking-the-digital-component-of-the-bri-in-central-asia-part-two-developments-in-kazakhstan/>

SULTAN, Asel. 2019. What Hinders IT Development in Kazakhstan? Central Asian Bureau for Analytical Reporting. [Online] 27. červenec 2019. [cit. 2022-11-28]
Dostupné z: <https://cabar.asia/en/what-hinders-it-development-in-kazakhstan>.

TALIGA, Harri. 2021. Belt and Road Initiative in Central Asia [Online]. Brussels, 16. březen 2021. [cit. 2022-12-23]
Dostupné z:
https://www.itucssi.org/IMG/pdf/belt_and_road_initiative_in_central_asia.pdf

THE ASTANA TIMES – Staff report, 2022. President Tokayev Outlines Five Priorities For Kazakhstan's Digital Transformation at Digital Bridge Forum in Astana. In: THE ASTANA TIMES. [Online] 28. září 2022. [cit. 2023-01-11]
Dostupné z: <https://astanatimes.com/2022/09/president-tokayev-outlines-five-priorities-for-kazakhstans-digital-transformation-at-digital-bridge-forum-in-astana/>

TRADING ECONOMICS, 2021. Turkmenistan Government Spending. Trading economics. In: TRADING ECONOMICS [Online] 2021.
Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/turkmenistan/government-spending>

- Transparency International.** 2021. CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX – Kazakhstan. Transparency International. [Online] 2021. [cit. 2022-12-23]
Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/kaz>
- TROSCHKE, Manuela a ZIETLER, Andreas** 2006. Privatisation and corporate governance in Kazakhstan and Uzbekistan: insights from a corporate survey in food and light industries. ECONSTOR. [Online] [cit. 2022-11-29]
Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/32267/1/518782352.pdf>
- TUCHMAN, Janice L.,** 2018. Global Best Project, Airport/Port & Project of the Year Finalist: Turkmenbashi International Seaport Project. In: ENR. [Online] 26. září 2018. [cit. 2022-12-26]
Dostupné z: <https://www.enr.com/articles/45265-global-best-project-airportport-turkmenbashi-international-seaport-project>
<https://www.enr.com/articles/45265-global-best-project-airportport-turkmenbashi-international-seaport-project>
- TULYAKOV, Eldor,** 2022. Economic Development as a Priority in the Development Strategy of Uzbekistan for 2022-2026. In: Ankasam. [Online] 1. únor 2022. [cit. 2022-12-16]
Dostupné z: <https://www.ankasam.org/economic-development-as-a-priority-in-the-development-strategy-of-uzbekistan-for-2022-2026/?lang=en>
- OECD,** 2020. CHINA-TURKMENISTAN data. In: OEC. [Online] 2020. [cit. 2022-12-29]
Dostupné z: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/tkm/partner/chn?compareExports0=comparisonOption1&dynamicBilateralTradeSelector=year2010&dynamicYearGeomapSelector=year2009&geomapMeasureSelector=geomapBalanceOption2&measureBilateralTradeSelector=vizValueOpt>
- UZDaily,** 2022. Uzbekistan is ready to completely abolish existing exemptions from the free trade regime within the CIS. In: UZDaily. [Online] 16. říjen 2022. [cit. 2022-12-28]
Dostupné z: <https://www.uzdaily.uz/en/post/76350>
- van Leijen, Majorije, 2022. A 3rd railway port between China and Kazakhstan: where is it? In: RailFreight.com [Online] 4. listopad 2022. [cit. 2022-12-27]
Dostupné z: <https://www.railfreight.com/beltandroad/2022/11/04/a-3rd-railway-port-between-china-and-kazakhstan-where-is-it/>

WHEELER, Eric a **YUGAI**, Alexei, 2018. Seizing Economic Opportunities in Kazakhstan and Uzbekistan. In: THE DIPLOMAT. [Online] 24. květen 2018. [cit. 2022-11-30]

Dostupné z: <https://thediplomat.com/2018/05/seizing-economic-opportunities-in-kazakhstan-and-uzbekistan/>

World Bank, 2019. Exports of goods and services (% of GDP) - Turkmenistan. The World Bank. [Online] 2019 [cit. 2022-12-29]

Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=TM>

—2021. GDP growth (annual %) - Kazakhstan. Worldbank. [Online] [cit. 2022-12-29]

Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=KZ>

— 2019. GDP growth (annual %) - Turkmenistan. World Bank. [Online] 2019 [cit. 2022-12-29]

Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TM>

World Health Organization, 2023. WHO (COVID-19). [Online] 2023 [cit. 2022-11-30]

Dostupné z: <https://covid19.who.int/region/euro/country/tm>

Worldometer. Natural Gas left in the world (BOE). Worldometer. [Online] [cit. 2022-11-28]

Dostupné z: <https://www.worldometers.info/gas/>

XE.com, 2022. UZS to USD Chart. In: XE.com. 2022 [cit. 2022-11-30]

Dostupné z: <https://www.xe.com/currencycharts/?from=UZS&to=USD&view=10Y>

ZHUSSUPOVA, Aiman, 2021. Peace Through Engagement: The Multi-Vector Direction of Kazakhstan's Foreign Policy. In: THE ASTANA TIMES. [Online] 9. březen 2021 [cit. 2022-11-26]

Dostupné z: <https://astanatimes.com/2021/03/peace-through-engagement-the-multi-vector-direction-of-kazakhstans-foreign-policy/>